

ROZHODČÍ ŘÍZENÍ - REFERÁT

Nikdo nemůže strany nutit, aby se s řešením sporů obracely výlučně na stát.

Musí být zachována možnost obrátit se na soud.

Spory mohou být řešeny soudním jednáním nebo rozhodčím řízením. Oba způsoby se od sebe výrazně odlišují a mají své výhody i nevýhody.

Při řešení sporu by na prvním místě mělo být smírné řešení.

Dále se nabízejí dva hlavní proudy:

- řešení sporu před obecným soudem
- alternativní řešení sporů (Alternative Dispute Resolution)

Jde o různé způsoby řešení sporů z vůle subjektů, o mimosoudní řešení sporu, neboli jinou cestou než soudní. Spor mezi dvěma subjekty je řešen působením třetího subjektu.

Můžeme vymezit dva základní modely:

prostředník - předsporové stádium - **mediátor**

- sporové stádium - **konciliátor** (smírčí orgán)

rozhodce - sporové stádium - **arbitr** (rozhodčí orgán)

Rozhodčí řízení v České republice je upraveno **zákonem č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů**, který nabyl účinnosti dnem 1.1.1995. Do té doby platil pro oblast rozhodčího řízení zákon č.98/1963 Sb., podle něhož bylo možné rozhodovat pouze spory z mezinárodního obchodního styku. S přijetím nového zákona o rozhodčím řízení se značně rozšířila oblast možného rozhodování sporů touto cestou mimo státní soudy. Projednávání a rozhodování majetkových sporů v rozhodčím řízení se především uplatňuje v mezinárodních obchodních vztazích. Žádoucí by ale byl i rozsáhlejší podíl na rozhodování v tuzemsku. Nemá však u nás dostatečně dlouhou tradici, málo se o tom ví, lidé na to nejsou zvyklí a je to jeden z důvodů, proč jsou u nás tak zahlcené obecné soudy.

Podstata rozhodčího soudnictví (prof. Josef Macur)

1. Rozhodčí soudnictví je možno charakterizovat jako státem organizované prosazování práva před nestátními rozhodčími orgány. Na rozhodce se nevztahují ústavní soudcovské garance ani požadavky, kladené na soudce z povolání. Rozhodnutí vydaná v rozhodčím řízení mají účinky mocenského aktu - právní moc a vykonatelnost.

2. Řízení před rozhodci je ve srovnání s řádnými soudy rychlejší a neformální. Jejich rozhodnutí nesměřuje pouze k vymezení jednotlivých práv a povinností podle přísných a podrobných předpisů pozitivního práva, ale spíše k urovnání vzájemných vztahů sporných stran v souladu s obecnými principy spravedlnosti.

3. Rozhodčí řízení je nutno považovat za součást státního systému právní ochrany, neboť stát toto soudnictví uznal a zařadil do uvedeného systému. Z toho důvodu musí stát přiměřeně zajišťovat i řádnou funkci rozhodčího soudnictví. Proto obecným soudům přísluší právo i povinnost na návrh kterékoli strany zkoumat, zda byly dodrženy meze přípustnosti rozhodčího řízení a rozhodčích smluv.

Alternativní fakultativní rozhodčí řízení znamená smluvní přenesení pravomoci k projednání a rozhodnutí určitých sporů ze soudů, do jejichž pravomoci tyto spory jinak patří, na rozhodce jako soukromé osoby. (nikoli však zákonné přenesení ve smyslu 7/1 OSŘ).

Rozsah - všeobecné / specializované / národní / mezinárodní

Vedení rozhodčího řízení pro jakékoliv subjekty z členských států Evropské unie, je **projevem volného pohybu služeb** (garantovaného čl. 49 – 55 Smlouvy o založení ES).

I. ARBITRABILITA SPORU

Předmět rozhodčího řízení

Nutným předpokladem pro to, aby spor mohl být vůbec v rozhodčím řízení projednán a rozhodnut, je tzv. arbitrabilita sporu, tedy že platné právo daného státu připouští projednání sporu před rozhodci.

Pravomoc rozhodců - předmět rozhodčího řízení je vymezen v § 1 zákona o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů.

1/1 Tento zákon upravuje rozhodování majetkových sporů nezávislymi a nestrannými rozhodci a výkon rozhodčích nálezů.

Majetkový spor - Spor ze soukromoprávního vztahu, na základě něhož došlo nebo má dojít za úplatu k převodu věcného, závazkového nebo jiného práva nebo majetkové hodnoty. Zde to budou nejčastěji obchodní spory, dále spory z oblasti práva občanského, pracovního nebo rodinného.

Negativní omezení pravomoci rozhodců obsahuje § 2

2/1 Strany se mohou dohodnout, že o majetkových sporech mezi nimi, s výjimkou sporů vzniklých v souvislosti s výkonem rozhodnutí a sporů vyvolaných prováděním konkursu nebo vyrovnání, k jejichž projednání a rozhodnutí by jinak byla dána pravomoc soudu (7 OSŘ), má rozhodovat jeden nebo více rozhodců anebo stálý rozhodčí soud (rozhodčí smlouva).

Pokud v průběhu rozhodčího řízení došlo k prohlášení konkursu, řízení se ex lege přerušuje (ZKV)

2/2 Rozhodčí smlouvu lze platně uzavřít, jestliže strany by mohly o předmětu sporu uzavřít smír. (podle 99 OSŘ). V rozhodčím řízení tak nebude možno projednat a rozhodnout věci náležející do nesporných řízení, pokud to jejich povaha nepřipouští.

1/2 Tohoto zákona nelze užít k řešení sporů veřejných neziskových ústavních zdravotnických zařízení zřízených podle zvláštního právního předpisu.

Toto ustanovení vyvolává řadu otázek:

- Proč stát určitou otázku vyloučil z rozhodování soukromých arbitřů?
- Čeho se obává?
- Lze snad důvodně očekávat, že obecné soudy rozhodnou jinak?
- Očekává snad stát, že obecné soudy budou rozhodovat pro něj příznivěji?

CO LZE ROZHODOVAT V ROZHODČÍM ŘÍZENÍ

- **majetkové spory**
- **možnost uzavření smíru**
- **platnost rozhodčí smlouvy**
- spor, pro jehož projednání a rozhodnutí by byla dána pravomoc obecného soudu dle 7 OSŘ
- vyslovení souhlasu rozhodce uvedeného v rozhodčí smlouvě s přijetím funkce
- podání návrhu na zahájení rozhodčího řízení

NELZE ROZHODOVAT

- spory vzniklé v souvislosti s výkonem rozhodnutí
- konkurs a vyrovnání
- *nelze užít k řešení sporů veřejných neziskových ústavních zdravotnických zařízení zřízených podle zvláštního právního předpisu.*
- nesporná řízení, pokud to jejich povaha nepřipouští

II. ROZDÍLY OPROTI CIVILNÍMU ŘÍZENÍ

Menší formálnost

Forma - ad hoc

- institucionální (řády stálých rozhodčích soudů)

2/1 Strany mají možnost si vybrat mezi rozhodováním sporů prostřednictvím rozhodců ad hoc nebo prostřednictvím stálých rozhodčích soudů (**13**). Jmenování rozhodce a vlastní řízení často probíhá dle jednacích řádů servisních organizací sdružujících rozhodce.

V České republice je pouze jeden stálý rozhodčí soud s obecnou platností - Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a při Agrární komoře České republiky (www.arbcourt.cz).

Volba rozhodců

7 Možnost zvolit si počet i osoby rozhodců nebo způsob jejich určení. Důležité je, že je možné si zvolit odborníka na danou oblast, který nemusí být právník, narozdíl od obecného soudu.

Rozhodování o pravomoci

Rozhodci jsou oprávněni rozhodovat o své pravomoci. Dospějí-li k závěru, že jejich pravomoc není dána, rozhodnou o tom usnesením. Tzv. námitku nepřislušnosti může strana vznést nejpozději při prvním úkonu v řízení, týkajícím se věci samé.

16 zachování lhůt - Ustanovení § 16 zákona umožňuje stranám, aby do 30 dnů od doručení rozhodnutí o nedostatku pravomoci podaly žalobu jinému příslušnému orgánu, aniž by mohlo být proti nim namítnuto promlčení nebo prekluze.

Postup

19/1 Strany sporu se mohou dohodnout na postupu řízení. Mohou odkázat na řád některého ze stálých rozhodčích soudů. Strany si tedy mohou stanovit i rychlost.

19/2 Pokud se na postupu nedohodnou již strany samy (a není-li k tomu zmocněn předsedající), pak postupují rozhodci způsobem, který považují za vhodný.

14 Rozhodčí řízení se obdobně jako civilní řízení soudní zahajuje dnem podání žaloby. Podání žaloby má tytéž právní účinky, jako kdyby byla v této věci žaloba podána u soudu.

18 Strany mají rovné postavení a musí jim být dána plná příležitost k uplatnění jejich práv.

30 Subsidiárního použití OSŘ na řízení před rozhodci

19/3 Lze dohodou vyloučit ústní jednání.

22 Ukáže-li se v průběhu řízení (nebo i před jeho zahájením) že by výkon rozhodčího nálezu mohl být ohrožen, může řádný soud na návrh strany nařídit předběžné opatření. Rozhodce sám nemůže.

21 Prominutí zmeškání - Až do vydání rozhodčího nálezu mohou rozhodci přijmout opatření, aby strana mohla vykonat to, co bez svého zavinění v řízení zmeškala. Rozhodce nemůže strany postihovat např. za protahování rozhodčího řízení.

Volba rozhodného práva

25/3 Při rozhodování se rozhodci řídí hmotným právem pro spor rozhodným.

Strany také mohou rozhodce pověřit, aby rozhodli podle zásad spravedlnosti (ekvity) ("*ex aequo et bono*"). Připuštění tohoto principu v rozhodování umožňuje správné a spravedlivé posouzení nároků, náležité zvážení všech okolností případu, a to nezávisle na platném hmotném právu.

37/1 Pokud jde o vztah s mezinárodním prvkem, je možné, aby si strany určili rozhodné právo.

Volba místa

17 Řízení se koná v místě dohodnutém stranami a není-li určeno, pak v místě určeném rozhodci.

Rychlost

Od zahájení rozhodčího řízení do vydání rozhodčího nálezu uběhne většinou jen několik měsíců.

19/1 Rychlost řešení je hodnotou sama o sobě. To je významné zejména v jednoduchých právních sporech nebo u formulářových smluv. Tyto spory, i přes svoji jednoduchost, trvají v soudním řízení velmi dlouho, a to s ohledem na přetíženost obecných soudů, jakož i protahování sporu, neboli obstrukcí, ze strany žalované.

U Rozhodčího soudu HK ČR a AK ČR je možné tzv. urychlené rozhodčí řízení, kdy je rozhodčí nález vydáván do jednoho měsíce (v případě souhlasu obou sporných stran) nebo čtyř měsíců (v případě žádosti jedné ze sporných stran) od zaplacení poplatku za urychlené rozhodčí řízení.

Neveřejnost

19/3 Neveřejnost. Na rozdíl od veřejného soudního jednání tak nemůže dojít ke zneužití informací dalšími stranami. Odpadá možná nechtěná medializace.

6/1 Rozhodci jsou vázáni naprostou mlčenlivostí. Mlčenlivost vůči třetím stranám je zaručena i po ukončení sporu. Spis je uložen u soudu a mimo účastníků řízení k němu nemá nikdo přístup.

Jazyk

Rozhodčí řízení může probíhat i v jiném jazyce (tzn. mj. i předkládání listin v příslušném jazyce bez nutnosti pořízení úředních překladů listin do úředního jazyku země, v níž je vedeno soudní řízení.

Možnost uzavření smíru

24 povinnost rozhodců působit na dohodu stran na smírném vyřešení sporu

Poskytuje mnohem větší prostor pro uzavření kompromisního vyřešení sporu, zachovává možnost další spolupráce stran. Dává možnost reflexe reálných možností dlužníka a skutečných zájmů věřitele. Zde se rozhodčí řízení blíží spíše zásadě kooperace než kontradiktornosti.

Dokazování

Zásada volného hodnocení důkazů není výslovně zakotvena, ale plyne ze subsidiarity OSŘ.

20 Rozhodci mohou vyslyšet svědky, znalce a strany, jen když se k nim dobrovolně dostaví. Také jiné důkazy mohou provádět jen tehdy, jsou-li jim poskytnuty. Jestliže některé úkony nemohou provést, provede je na jejich dožádání soud.

Jednoinstančnost

Rozhodčí řízení je zásadně jednoinstanční. Proti rozhodčímu nálezu není automaticky přípustný opravný prostředek, což výrazně urychluje a zjednodušuje řízení.

právní moc rozhodčího nálezu

28/1 *Písemné vyhotovení rozhodčího nálezu musí být doručeno stranám a po doručení opatřeno doložkou o právní moci.*

28/2 *Rozhodčí nález, který nelze přezkoumat (27), nebo u něhož marně uplynula lhůta k podání žádosti o přezkoumání, nabývá dnem doručení účinku pravomocného soudního rozhodnutí a je soudně vykonatelný.*

možnost přezkoumání

27 Strany rozhodčí smlouvy se mohou v rozhodčí smlouvě dohodnout na přezkoumání rozhodčího nálezu jiným rozhodcem (na žádost jedné či obou). Přezkumné řízení je součástí rozhodčího řízení a platí pro něj stejná pravidla. Právní moci a vykonatelnosti pak nabývá až opravený rozhodčí nález. Přezkumná činnost obecných soudů je v zásadě omezena na rozhodování o zrušení rozhodčího nálezu a zastavení výkonu rozhodnutí.

31 Podmínky za kterých soud zruší rozhodčí nález na návrh kterékoli strany.

34 Zruší-li soud rozhodčí nález z důvodů uvedených v § 31 písm. a) nebo b), pokračuje k návrhu některé ze stran po právní moci rozsudku v jednání ve věci samé a tuto věc rozhodne.

35 Podmínky pro zastavení výkonu rozhodnutí.

Vykonatelnost rozhodčích nálezů

Nedojde-li k zastavení rozhodčího řízení, je jeho výsledkem rozhodčí nález, který má právní účinky jako pravomocné a vykonatelné soudní rozhodnutí. **28/2 in fine**

Pokud strana povinná nesplní povinnost uloženou rozhodčím nálezem, lze podat návrh na nařízení exekuce. Rozhodčí nález je řádným exekučním titulem.

V ČR vykonává rozhodčí nález příslušný okresní soud (**252 OSŘ**), či soudní exekutor (**40/1c EŘ**).

38 Pro nálezy z ciziny je podmínka vzájemnosti

39 Musí být pravomocný a vykonatelný podle práva cizího státu, nesmí být stížen vadou §31, nesmí odporovat veřejnému pořádku.

ČR je účastníkem **Úmluvy o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů - 1958 v New Yorku** (vyhláška 74/1959 Sb.). Tato úmluva nahrazuje §38 a 39 ZRŘ a umožňuje prakticky ve více než 130 státech světa včetně ČR jednoduše vykonat rozhodčí nálezy oproti složitějšímu uznávání a vykonávání rozhodnutí soudů - to je v zahraničí považováno za rozhodnutí cizí státní moci a jeho vykonatelnost je tak uznávána velmi nepravidelně.

Rozhodčí řízení končí:

- a) rozhodčím nálezem,
- b) usnesením.

Usnesením se rozhoduje v případech, kdy se nevydává rozhodčí nález.

Oprava nesprávností

Chyby v psaní nebo v počtech a jiné zřejmé nesprávnosti opraví rozhodci nebo stálý rozhodčí soud na žádost kterékoliv ze stran, a to při dodržení formalit předepsaných pro rozhodčí nález.

Náklady

Záleží na dohodě. Prohra nemusí být natolik fatální. Strany si mohou hradit své náklady na řízení samy, pouze ve výjimečných případech lze přiznat náhradu nákladů.

Zatímco náklady u soudního řízení (soudní poplatek, náklady na znalce, svědky, výlohy strany, jež uspěla) vždy hradí ta strana, jež ve sporu podlehla, u RS HK je to komplikovanější. Strana, která ve sporu prohrála, hradí poplatek za rozhodčí řízení. Každá ze stran hradí náklady na provedení důkazů a úkony, jež požaduje. Výlohy stran spojené s rozhodčím řízením si každá strana zásadně hradí sama. Ve většině případů tak strana, která prohrála spor, je povinna hradit náklady v mnohem menším rozsahu, než by byla povinna hradit u obecného soudu.

Garance státu

Stát dává procesní garanci vůči rozhodčímu řízení a jeho výsledku, nezasahuje však do řízení samotného. Soud může na žádost rozhodce působit ve věcech pomocných

20 dožádání

22 vydání předběžného opatření

31 an. zrušení rozhodčího nálezu

35 zastavení nařízeného výkonu rozhodnutí

29/2 úschova rozhodčího nálezu

106 OSŘ obecný soud zastaví řízení pokud je žalovaným při prvním úkonu ve věci samé vznesena námitka rozhodčí smlouvy, věc projedná pokud účastníci prohlásí, že na smlouvě netrvají

Nevýhoda rozhodce ad hoc

Samostatně existující rozhodce ad hoc těžko může poskytnout vyčerpávající služby, administrativní servis a současně dostát požadavku nezávislosti. Např. mediace.

Stálý rozhodčí soud vede listiny rozhodců, na které zapisuje osoby, které splňují určité předpoklady pro výkon funkce rozhodce, a u kterých je určitá garance pro výkon této funkce. Strany si tedy mohou z listiny rozhodců vybrat rozhodce podle profesního zaměření i jazykových znalostí a mají tak zajištěno, že jim spor bude kvalifikovaně rozhodnut.

U rozhodčího řízení institucionálního nevznikají problémy ohledně určování výše odměn rozhodců. Strany si již předem mohou podle sazebníku poplatků vypočítat, na kolik je rozhodčí řízení přijde. U stálého rozhodčího soudu je vždy vydání rozhodčího nálezu zajištěno. Zemře-li rozhodce, na jeho místo nastupuje rozhodce nový.

Rozhodčí soud při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR

Rozhodčí soud byl založen v r. 1949 a působil v té době při Československé obchodní komoře. Později v r. 1980 byl jeho název změněn na Rozhodčí soud při Československé obchodní a průmyslové komoře a s účinností od 1.1. 1995 došlo ke změně názvu na Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky (dále jen Rozhodčí soud).

Přes uvedené změny názvu jde stále o též soud, který si vydobyl za dobu své existence významné postavení zejména mezi evropskými rozhodčími soudy. Velké vážnosti se však těší i mimo kontinent, neboť jsou před ním rozhodovány spory subjektů z celého světa. Dobrou pověst založil Rozhodčí soud zejména na činnosti rozhodců, zapsaných na listině rozhodců, kterou vede. Rozhodci jsou většinou advokáty, universitními pedagogy apod. Na listině rozhodců je zapsáno 216 rozhodců českých i zahraničních.

Za několik desítek let trvající existence rozhodli rozhodci v řízení před Rozhodčím soudem více než 7 tisíc sporů, v převážné míře z oblasti světového zahraničního obchodu.

Srovnání vnitrostátního soudního řízení a arbitráže (Rozhodčí soud při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR) na peněžité plnění

	vnitrostátní soudní řízení	vnitrostátní arbitráž
poplatek	zpravidla 4 % (min. 600 Kč max. 1.000.000 Kč)	3 % (min. 7.000 Kč max. 1.000.000 Kč)
možnost odvolání	Ano (dvouinstanční řízení)	ne (jednoinstančnost)
přístup veřejnosti	veřejné jednání	neveřejné jednání
jednací jazyk	ČJ	ČJ, AJ, NJ, FJ a RJ